

Sygn. akt VI ACa 1165/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Maciej Kowalski

Sędzia SA – Teresa Mróz

Sędzia SO (del.) – Marcin Strobel (spr.)

Protokolant: – sekr. sądowy Mariola Frąckiewicz

po rozpoznaniu w dniu 28 marca 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. A.

przeciwko S. O.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 19 listopada 2012 r.

sygn. akt III C 37/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt 1165/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 2 grudnia 2011 r. powód Z. A. wniósł o zasądzenie od pozwanego S. O. kwoty 400 000,00 zł i 8 000,00 USD z odsetkami umownymi w wysokości 15% w skali rocznej i odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew z dnia 13 marca 2012 r. pozwany S. O. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania, wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo (pkt. 2) i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7 200,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz kwotę 17,00 zł tytułem opłaty od pełnomocnictwa (pkt. 2).

Powołany wyżej wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Strony przez kilka lat pozostawały we wspólnych kontaktach handlowych. Powód prowadził firmę (...) sp. z o.o. w W., a pozwany firmę (...).

W ramach prowadzonej działalności powód zamawiał w firmie pozwanego mrożone owoce, dokonując przedpłat, a następnie odbierał towar i rozliczał się z pozwanym. Strony miały do siebie zaufanie i nie przywiązywały zbytnej wagi do kwestii formalnych. Niektóre ustalenia stron dokonywane były ustnie, a przepływy gotówki nie zawsze dokonywane były za pośrednictwem kont bankowych.

W dniu 10 maja 2002 r. strony zawarły umowę pożyczki, na mocy której powód pożyczył pozwanemu kwotę 270 000,00 zł oraz 8 000,00 USD. W w/w umowie strony oświadczyły również, że w dniu 18 kwietnia 2002 r. powód pożyczył pozwanemu kwotę 130 000,00 zł. Pożyczka miała zostać zwrócona powodowi pół roku po jej udzieleniu, a strony przewidziały w niej również możliwość prolongaty terminu zwrotu pożyczki.

Pożyczone należności podlegały oprocentowaniu w wysokości 15% w stosunku rocznym.

W ramach zwrotu udzielonej pożyczki pozwany zwrócił powodowi kwotę 65 000,00 zł w dniu 27 maja 2003 r., kwotę 150 000,00 zł w dniu 11 grudnia 2007 r. oraz kwotę 85 000,00 zł w dniu 10 kwietnia 2008 r., co dało łączną kwotę 300 000,00 zł., z czego część została przez powoda zarachowana na zaległe odsetki.

W 2003 r. powód pomimo dokonania zamówień na mrożone owoce (czerwoną porzeczkę, czarną porzeczkę, wiśnie) nie odebrał od pozwanego części zamówionego towaru. Pozwany zmuszony został do szukania innego klienta na składowany towar, a w konsekwencji sprzedał go po cenie niższej niż ustalona z powodem, ponosząc również koszty składowania nieodebranych przez powoda mrożonek.

Po rozmowach przeprowadzonych w 2003 i 2004 r. strony wspólnie ustaliły, że nie będą wobec siebie dochodzić roszczeń, z tytułu umów pożyczek oraz szkód jakie poniósł pozwany z powodu nieodebranego a zamówionego przez powoda towaru. Pozwany nie egzekwował od powoda wyrównania poniesionych w związku z tym strat, lecz powód pismem z dnia 9 czerwca 2010 r. wezwał go do zwrotu pozostałej kwoty udzielonej mu pożyczki.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jest niezasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy wskazał, iż powołany wyżej stan faktyczny był bezsporny pomiędzy stronami, a pozwany przyznał, że w ramach umów pożyczki otrzymał od powoda kwotę 270 000,00 zł, 8 000,00 USD i 130 000,00 zł, przedstawiając równocześnie pokwitowania dotyczące zwrotu powodowi łącznej kwoty 300 000,00 zł, co z kolei zostało potwierdzone przez powoda.

Zgodnie z przepisem art. 720 k.c. § 1 k.c. pozwany zawierając z powodem umowę pożyczki, przyjmował na siebie zobowiązanie do zwrotu pożyczonych pieniędzy powiększonych o umówione odsetki. Zgodnie jednak z ustną umową stron, której treść potwierdzają obaj słuchani w sprawie świadkowie, pod koniec 2003 r. i na początku 2004 r. strony wspólnie ustaliły, że ich wzajemne roszczenia tj. roszczenia powoda z umów pożyczki i pozwanego z niezrealizowanych kontraktów i strat jakie w związku z tym poniósł, zamkną się kwotą 300 000,00 zł, którą pozwany zwrócił powodowi, na skutek czego zobowiązanie z umów pożyczki wygaśnie.

Skoro zatem strony przez wiele lat razem współpracowały i miały do siebie zaufanie w kwestiach finansowych, a nadto nie przywiązywały istotnej wagi do pozostawiania pisemnych śladów swoich ustaleń, zdaniem Sądu Okręgowego za udowodnione uznać należy, że w opisany wyżej sposób ustaliły również sposób wzajemnych rozliczeń, w tym rozliczeń z tytułu umów pożyczek, których zwrotu obecnie dochodzi powód.

Zdaniem Sądu I instancji powód przecząc tego rodzaju twierdzeniom nie przedstawił, dowodu na obalenie tych twierdzeń, co z kolei pozwala uznać iż twierdzenia pozwanego w tym zakresie zostały udowodnione.

W takim zaś wypadku, skoro S. O. na skutek zaniechania Z. A. poniósł szkodę, której co do zasady powód nie kwestionował, a jednocześnie pozwany był dłużnikiem powoda z tytułu otrzymanych pożyczek, to wzajemne ustalenia stron kończące te roszczenia były możliwe. Z tego też powodu Sąd Okręgowy uznał, że twierdzenia powoda o braku takich ustaleń nie mogą być uznane za prawdziwe i oddalił powództwo.

Uzasadniając orzeczenie o kosztach postępowania Sąd Okręgowy powołał się na regulację przepisu art. 98 k.p.c.

Apelację od powołanego wyżej wyroku wywiódł powód zaskarżając go w całości.

W jej uzasadnieniu zaskarżonemu wyrokowi zarzucił niewłaściwą ocenę przeprowadzonych w sprawie dowodów, polegającą na błędnym przyjęciu, że na skutek ustnych ustaleń, pomiędzy stronami doszło do rozliczenia należności z tytułu umowy pożyczki i naprawienia szkody, jaką pozwanemu miał wyrządzić powód, zamawiając mrożonki dla spółki (...) Sp. z o.o., które nie zostały przez nią odebrane, co z kolei wiązało się z koniecznością ich sprzedaży w późniejszym okresie po niższej cenie oraz poniesieniem kosztów ich składowania.

W ocenie powoda strony nie poczyniły takich ustaleń, a brak jest również podstaw do twierdzenia, iż ustalenia te mogły prowadzić do nowacji łączącego je zobowiązania wynikającego z umowy pożyczki, skoro zamówienia, na które powołuje się pozwany, składane były przez (...) Sp. z o.o. będącą odrębną osobą prawną, a nie przez powoda. Tym samym nie sposób twierdzić, iż w oparciu o powołane przez pozwanego okoliczności mogło dojść do nowacji łączącego strony zobowiązania, czy też kompensacji wzajemnych zobowiązań, skoro powód nie był obowiązany wobec pozwanego do naprawienia powoływanej przez niego szkody, o istnieniu której wiadomość podjął dopiero na rozprawie przed Sądem I instancji.

Powołując się na powyższe zarzuty powód wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i zasądzenie należności dochodzonej pozwem, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację pozwany wnosił o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania w postępowaniu apelacyjnym wraz z kosztami zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda, w zakresie w jakim zmierza do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, jest uzasadniona i zasługuje na uwzględnienie.

Wyprowadzając błędne wnioski ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, co do rozliczenia stron, w oparciu o ustne ustalenia oraz zaniechawszy ustosunkowania się do ponoszonych przez powoda zarzutów, Sąd Okręgowy, przekroczył granice swobodnej oceny dowodów, a w konsekwencji nie rozpoznał również istoty sprawy.

Słusznie wskazuje apelujący, iż przedmiotem postępowania w sprawie niniejszej było żądanie zasądzenia wskazanych w pozwie kwot tytułem zwrotu pożyczki udzielonej pozwanemu przez powoda. Zarówno fakt udzielenia takiej pożyczki, jak i jej wysokość, nie były kwestionowane przez pozwanego. Osłą sporu stron była zaś zasadność takiego żądania w świetle oceny podmiotów tej umowy, należności, które z tego tytułu pozwany miał zwrócić powodowi do dnia wytoczenia powództwa, oraz ustnych ustaleń dotyczących kompensacji wzajemnych zobowiązań stron.

Odnosząc powyższe do powołanych w apelacji zarzutów, w pierwszej kolejności wskazać należy, iż stosownie do ustaleń poczynionych przez Sąd I instancji, umowa pożyczki z dnia 10 maja 2002 r. zawarta została przez osoby fizyczne będące stronami niniejszego postępowania.

W takim zaś wypadku wynikające z umowy pożyczki, zobowiązanie do zwrotu objętych nią należności, nie mogło zostać skompensowane z należnościami, jakie z tytułu nienależytego wykonania umowy przez (...) Sp. z o.o. posiadał wobec tej spółki pozwany. Pozwanemu wobec powoda nie przysługiwało natomiast roszczenie z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania (zaniechania odbioru zamówionego towaru), skoro według jego własnych oświadczeń tego

rodzaju roszczenie wynikało z zaniechania reprezentowanej przez pozwanego spółki (...) Sp. z o.o.), w imieniu której działał powód.

Pomimo tego, stosownie do dokonanej przez Sąd I instancji oceny, strony miały rozliczyć się w ten sposób, że pozwany zwrócił powodowi część należności, w kwocie 300 000,00 zł, zaś pozostała część niespłaconej pożyczki, stosownie do ustnych ustaleń stron, nie podlegała zwrotowi, jako należność mająca kompensować straty poniesione przez pozwanego, powstałe na skutek zaniechania odbioru zamówionego towaru.

Tego rodzaju wnioskowanie jest zatem nie tylko sprzeczne, tak z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, ale i zasadami logicznego rozumowania, skoro sam pozwany twierdzi, iż nieodebrane zamówienie złożone zostało przez podmiot trzeci - (...) Sp. z o.o., a nie powoda, który był jedynie jego reprezentantem.

W takim zaś wypadku pomiędzy powodem, a pozwanym nie mogło dojść do skutecznego rozliczenia (kompensaty wzajemnych należności) z tytułu umowy pożyczki i należności wynikających z nienależytego wykonania umowy, skoro powód nie był stroną takiej umowy, a co za tym idzie pozwany nie posiadał wobec niego roszczenia z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy.

Wzajemna kompensacja i umorzenie zobowiązań z umów wzajemnych byłaby natomiast możliwa w wypadku tożsamości stron obu powołanych wyżej stosunków prawnych, na którą powoływał się pozwany twierdząc, że zarówno umowa pożyczki, jak i sprzedaży zamówionego towaru miała miejsce pomiędzy firmą pozwanego, a (...) Sp. z o.o., którą powód wyłącznie reprezentował.

Jak bowiem wskazuje pozwany, powoływane przez niego rozliczenia stron, dotyczyć miały wzajemnych zobowiązań prowadzonej przez niego firmy – (...), ze spółką reprezentowaną przez powoda (...) Sp. z o.o.), posiadającą osobowość prawną, a co za tym idzie będącą odrębnym podmiotem praw i obowiązków. Czynione przez reprezentantów obu w/w podmiotów ustalenia, co do możliwości wzajemnych rozliczeń, miały zaś z jednej strony obejmować należności z tytułu pożyczki udzielonej firmie pozwanego przez spółkę reprezentowaną przez powoda, a więc dotyczyć pożyczki pomiędzy dwoma podmiotami gospodarczymi, z drugiej zaś zobowiązań wynikających z nienależytego wykonania zobowiązania przez spółkę reprezentowaną przez powoda (patrz zeznania pozwanego k. 70 i 106-107).

Słusznie podnosi zatem powód, iż przysługujące mu od pozwanego należności z tytułu zwrotu udzielonej pomiędzy osobami fizycznymi pożyczki, nie mogły być skutecznie skompensowane z należnościami przysługującymi pozwanemu do osoby trzeciej, jaką w tym wypadku była (...) Sp. z o.o.

Brak tożsamości stron w odniesieniu do obu powołanych wyżej stosunków, wykluczał zatem możliwość przyjęcia, iż pomiędzy stronami niniejszego postępowania doszło do skutecznego rozliczenia poprzez kompensację wzajemnych zobowiązań i ich umorzenie (art. 498 k.c.), czy też wygaśnięcia zobowiązania na skutek spełnienia za zgodą wierzyciela innego świadczenie niż umówione (art. 506 k.c.).

Ograniczając się do stwierdzenia, iż strony ustaliły sposób wzajemnych rozliczeń Sąd Okręgowy nie wskazał również na czym owe rozliczenia polegały.

W konsekwencji Sąd Okręgowy nie odniósł się również i nie dokonał oceny zgłoszonego przez powoda roszczenia, nie czyniąc niezbędnych w tym zakresie ustaleń, co do spłaty przedmiotowej pożyczki, tak w zakresie należności głównej, jak i należnych od niej odsetek, pomimo podniesionego przez powoda zarzutu, iż pożyczony kapitał nie został spłacony, wobec zaliczenia dokonanych dotychczas spłat na poczet zaległych odsetek. Jakiemukolwiek badaniu i ocenie nie podlegały również zarzuty powoda dotyczące autentyczności przedstawionych przez pozwanego i kwestionowanych przez powoda pokwitowań zwrotu pożyczki oraz zarzuty pozwanego dotyczące nowacji łączącego strony stosunku prawnego.

Powołane wyżej okoliczności, a w konsekwencji brak odniesienia się do treści żądania poprzez stwierdzenie iż strony ustaliły sposób wzajemnych rozliczeń, doprowadziły zatem do nierozpoznania istoty sprawy.

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi bowiem również wówczas gdy Sąd I instancji nie rozpoznał merytorycznie sprawy, albowiem zaniechał badania, bądź pominął merytoryczne zarzuty stron, a takiej oceny nie podziela sąd II instancji (patrz tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 września 2013 r. IV CZ 76/13 - Lex nr 1375226, postanowieniu z dnia 13 czerwca 2013 r. V CZ 166/12 – Lex nr 1375531, Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 16 września 2013 r. I ACa 360/13 – Lex nr 1372322 oraz Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 13 września 2013 r. I ACa 375/13 – Lex nr 1369068).

Reasumując uznać należy, iż nie odnosząc się do zasadności roszczenia, w świetle powołanej przez powoda podstawy faktycznej żądania (umowy pożyczki zawartej przez strony) oraz podnoszonych przez strony zarzutów (częściowej spłaty należności i jej zaliczenia na poczet należności ubocznych czy też nowacji zobowiązania i jego wygaśnięcia na skutek spełnienia innego świadczenia), Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, co uzasadnia uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I instancji biorąc pod uwagę poczynione wyżej rozważania winien, na podstawie zaproponowanego przez strony materiału dowodowego, ustalić i ponownie rozważyć zasadność żądania powoda, w świetle zawartej przez strony umowy, dokonywanych przez pozwanego spłat i ich zaliczenia na poczet poszczególnych należności wynikających z w/w umowy oraz zarzutów podnoszonych przez strony, w tym zarzutu dotyczącego wygaśnięcia zobowiązania na skutek spełnienia innego świadczenia za zgodą wierzyciela. Dokonując tego rodzaju ustaleń Sąd I instancji winien mieć przy tym na uwadze nie tylko fakt dokonania odpowiednich ustaleń przez strony umowy, lecz również okoliczności dotyczące ich wykonania, warunkujące możliwość uznania, iż w skutek wykonania tych ustaleń doszło do wygaśnięcia zobowiązania.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, w oparciu o przepis art. 386 § 4 w związku z art. 108 § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.